

Motion till riksdagen

1986/87:Ub77

Karin Israelsson m. fl. (c)

Forskning (prop. 1986/87:80)

Regeringen gav i juni 1985 forskningsrådsnämnden (FRN) i uppdrag att inkomma med förslag till samordning av forskning inom handikappområdet, detta som underlag till 1987 års forskningspolitiska proposition (1986/87:80). Forskningsrådsnämnden lät en särskild utredningsgrupp utarbeta förslag, vilket under hösten överlämnades till regeringen. En utvecklad handikappforskning (rapport 86:6 — Forskningsnämnden).

I den forskningspolitiska propositionen 1986/87:80 tillhör handikappforskningen ej de prioriterade områdena. Det rimmar inte med de problem och den eftersatthet svensk handikappforskning i dag har och som belyses i En utvecklad handikappforskning. Regeringen tar fasta på utredningsgruppens förslag om att forskningsrådsnämnden skall få ett samordningsansvar för forskningen men ger inte de ekonomiska resurser eller andra markeringar som är nödvändiga. För den kommande treårsperioden föreslår regeringen ett nyttillskott av forskningsmedel på handikappområdet motsvarande bara en sjättedel av vad FRN föreslagit.

Utredningsgruppen, som var helt enig, tog upp fem problem med svensk handikappforskning i dag. Det största problemet var den låga volymen forskningsresurser. Gruppen skiljer på handikappforskning och "annan handikapprelevant forskning". Sistnämnda syftar på att handikappades problem och möjligheter skall innefattas i ordinarie forskning inom olika samhällsorgan. Därtill behövs specifik handikappforskning som belyser faktorer och händelser som gör att en funktionsnedsättning blir till ett handikapp, hur funktionsnedsättningar kan förbättras eller kompenseras genom t. ex. handikappanpassning eller liknande samt hur samhällets resurser och åtgärder inom handikappområdet utnyttjas på effektivast möjliga sätt.

I utredningsrapporten konstateras att samhällets ansvar och uppgifter inom handikappområdet ökat betydligt under 1970- och 1980-talen, och senaste budgetåret 1985/86 satsade enbart staten 20 miljarder på åtgärder för handikappade. Effekter av den nya socialtjänstlagen, nya hälso- och sjukvårdslagen och den från i somras gällande omsorgslagen kommer ytterligare att påverka situationen för människor med handikapp och samhällets insatser.

Varje år förtidspensioneras dessutom ca 50 000 personer, och vi har nu drygt 320 000 förtidspensionärer. Mot denna bakgrund måste det ses som klart otillfredsställande att statens satsning på handikappforskning 1985/86 uppgick till sammanlagt endast 9,4 milj. kr. I jämförelse med FoU-resurser som satsas på andra samhällsområden är detta ett mycket begrän-

sat stöd. Gruppens kartläggning visade också att på vissa väsentliga problemområden saknas fortfarande forskning trots att problemen ständigt ökar i omfattning, som delar av arbetsmarknadsfrågorna, samhällsekonomiska konsekvenser av olika åtgärder, konsekvenser vid förtidspensionering för såväl individer som samhälle, hjälpmedel för utvecklingsstörda, stödformer för flerhandikappade, möjligheter till psykologisk kompensation av funktionsbortfall, samt inte minst tvärintsater som exempelvis de kombinerade effekterna av boende, kommunikationer och arbete.

För att möjliggöra en sådan här satsning bör riksdagen sätta ett långsiktigt ekonomiskt mål för handikappforskningen så att den, som ett första steg, efter en treårsperiod disponerar 25 milj. kr., räknat efter nuvarande penningvärde. Regeringen föreslår emellertid bara ett nytillskott av 2,5 milj. kr., dvs. en sjättedel av de 15 miljoner gruppen föreslagit. Dessutom förordar regeringen att de nuvarande ca 12 sektorsorganen med ansvar för FoU inom handikappområdet kan anslå lika mycket, dvs. 2,5 milj. kr. tillsammans.

Hur denna omfördelning praktiskt skall gå tillväga framgår emellertid ej av propositionen. Forskningsrådsnämnden torde själv ha svårt att kunna infordra dessa medel från tolv olika sektorsorgan. Hur mycket skall krävas från resp. organ? Vad händer om ett organ ej vill skjuta till medel?

Den ringa medelstillsdelningen för direkt handikappforskning var bara ett av dagens problem som utredningsgruppen tagit upp. Ett annat gäller kvalitetsproblemen som beror på att man nästan helt saknar fasta forskartjänster och klara karriärvägar utanför högskolan för forskarutbildade inom handikappområdet. Ett tredje gäller forskningens bristande kontakt med användarna och ett fjärde gäller behovet av en ökad internationell samverkan. För att komma till rätta med dessa problem krävs bl. a. att samordningsorganet får en mera markerad ställning än vad regeringen föreslagit och ökade resurser. Således föreslog utredningsgruppen att en särskild styr- och samordningsgrupp för handikappforskning borde inrättas inom forskningsrådsnämnden. Styr- och samordningsgruppen bör få en sammansättning med representanter för riksdagen, landstings- och kommunförbunden och handikapprörelsen samt forskare och några personer med kompetens och erfarenhet från arbetsmarknadsfrågor, boende och samhällsplanering.

Genom att regeringen inte markerar en särskild styr- och samordningsgrupp under forskningsrådsnämnden och framför allt genom det begränsade medelstillskottet kan forskningsrådsnämnden knappast under den närmaste treårsperioden komma till rätta med de problem utredningsgruppen skisserat med brist på fasta forskartjänster, uppbyggnad av bättre fältkontakter och internationell samverkan. Sistnämnda båda problem skulle styr- och samordningsgruppen med det särskilda kansliet försöka möta. Med 2,5 milj. kr. i nytillskott skulle nästan 40 % åtgå till kanslikostnader, vilket varken är möjligt eller lämpligt. Ett kansli om fyra personer för samordning av svensk handikappforskning måste ses som mycket måttfullt jämfört med de stora personalresurser forskningsråden i övrigt har för att stimulera och utveckla annan svensk forskning (ofta 40–60 befattningar per råd).

Utredningsgruppen tror att det föreslagna samordningsorganet tillsammans med resursförstärkningen skulle kunna leda till en påtaglig förbätt-

ring på sikt av de problem svensk handikappforskning i dag brottas med. Utredningsgruppen föreslog emellertid att det efter en 5-årsperiod skulle ske en utvärdering av om önskvärda effekter hade nåtts. Detta tas ej upp av regeringen. Syftet var att här skulle klargöras om handikappforskningen ökat i tänkt omfattning och om klara prioriteringar med utgångspunkt, t. ex. i handikappades behov, uttalade önskemål från statsmakterna etc. slagit igenom. Har kvaliteten i forskningen ökat, har karriärmöjligheterna förbättrats, kontakterna med användarsidan förbättrats m. m. Visar utvärderingen att så ej har skett, får andra organisatoriska lösningar — kanske med ett sektorsorgan — övervägas.

Sammanfattningsvis är det bra att regeringen lägger fram förslag om ett samordningsorgan för handikappforskningen. Men förslaget får begränsad betydelse i och med att regeringen ej tar upp övriga problem svensk handikappforskning brottas med, såsom framkommit i den särskilda utredningsgruppens förslag. Det mest beklagliga är att handikappforskningen ej prioriteras i den forskningspolitiska propositionen med det ytterst blygsamma resurstillskottet 2,5 milj. kr. utöver dagens 9,4 milj. kr. Det betyder att för det samhällsområde, där enbart staten förra budgetåret satsade 20 miljarder kronor i olika former av åtgärder, är man beredd att satsa endast 12 milj. kr. årligen i forskningsinsatser. Detta trots att det är ett område där man vet mycket mindre än i många andra områden om effekter av olika åtgärder. Vi vet behovet, men inte hur det skall ske med en bättre samordning mellan de tre huvudmännen (landsting-kommuner-stat) och socialförsäkringen. Vi vet också de växande problemen med att vi årligen får ett nytillskott av ca 50 000 förtidspensionärer samt att av riksdagen beslutad ny lagstiftning ställer nya förväntningar exempelvis inom området Omsorgen för psykiskt utvecklingsstörda.

Tiden är mer mogen för en politisk markering med innebörden att det behövs en förstärkt svensk handikappforskning.

Hemställan

Med stöd av det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande prioritering av och inriktning för handikappforskning.

Stockholm den 11 mars 1987

Karin Israelsson (c)

Rune Backlund (c)

Stina Gustavsson (c)

Gunhild Bolander (c)

Ulla Tillander (c)

Rosa Östh (c)

Kersti Johansson (c)

Elis Andersson (c)